

מראי מקומות- זבחים ס"ב

- (א) **קרא אשכח ודרש- פרש"י**, דשלמה לא הבין לדרשו והם דרשוהו. והק' **הצאן קדשים**, מנין לרש"י לפרש כן, לימא דגם שלמה דרש כן, אלא דלא הוסיף על המזבח משום דהי' לו אש של שמים מסייעתו, ולכן לא הי' צריך להוסיף. וע"ש מה שצידד ליישב, ולבסוף סיים דיש ליישב בדוחק.
- (ב) **מה בית ששים אמה אף מזבח ששים אמה- פרש"י**, דראוי לו להיות ששים אם ירצו. וע' בשפת אמת שהבין מפרש"י דכוונתו דלעולם לא עשו המזבח כן, אלא היו יכולים לעשות כן אם ירצו. אבל כ' דמתוס' (ד"ה אף) משמע דבאמת עשו כן, והוא ביאר דהששים כוללים גם הכבש, אבל לא הסובב והיסוד, וא"כ שפיר י"ל דהי' המזבח ששים אמה.
- (ג) **בשלמא בית מינכרא צורתו, אלא מזבח וכו'- פ"י המהרש"א**, דאע"ג דודאי גם המזבח הי' לה יסודות, מ"מ לא הי' ניכרים כ"כ, שהיו היו עמוקים עד התהום, כדמשמע במכות. וכ' דאין לומר דכוונת הגמ' דלא היו ניכרים משום דהוסיפו עד ששים אמה, דמ"מ היו יכולים להתחיל ממקום היסודות ולשער להוסיף לכל צד.
- (ד) **אלא מזבח מנא ידעי- הק' בתורת הקודש (ב', י"ג, ד')**, הא כיון דידעי מקום הבית היכן הוא, דהיינו ע"פ היסודות כנ"ל, א"כ לכאור' ממילא ידוע גם מקום המזבח, דיכולין לשער ע"פ מקום המקדש. והביא בשם הגרי"ז לבאר, דאף דבעלמא א"א לצמצם ובאמת לא בעי צמצום, אולם המזבח צריך להיות בנוי בתכלית הדקדוק, ובמידה מצומצמת, ולכן היו צריכין לנבואה וכו'. וביאר בזה מש"כ הרמב"ם דמקום המזבח הי' "מכוון ביותר", משמע טפי משאר דברים, וכנ"ל. ועפ"ז הק' על מש"כ החזון איש לדון לענין הקרבת קרבנות בזמן הזה, ותמה עליו שהרי צריך שיהי' מזבח שם, וכיון דאין יכולין לסמוך על מדידה, א"כ ודאי אין שייך להקריב קרבנות בזמן הזה, וא"כ מה שייך לדון ע"ז בכלל, והניח בקו'.
- (ה) **ראו מזבח בנוי- פ"י המהרש"א** ע"פ מה דאי' דמזבח של מעלה מכוון כנגד מזבח של מטה, והיינו שהראה להם מזבח של מעלה, ומיכאל וכו', ועפ"ז יהיו יכולים לבנות המזבח של מטה במכוון כנגדו למטה.
- (ו) **אפרו של יצחק ראו- פ"י היעב"ץ**, דהיינו האפר של עקידת יצחק, דהיינו אפר הנעשה ממערכת העצים והאש והאיל. אולם ע' שבלי הלקט (סי' י"ח) שהביא מאגדה דכיון שנעקד יצחק אבינו ונעשה דשן, ואפרו נתון על הר המורי, מיד הביא הקב"ה עליו טל והחיהו, פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך אתה ד' מחיה המתים.
- (ז) **אחד שהעיד להם על המזבח- הק' המצפה איתן**, הא אין נביא רשאי לחדש דבר, ולהוסיף על המזבח הוי הלכה. ותי' דהכא שאני, דאין צריך לעדותם אלא לפרש הפסוק, וא"כ אינו חידוש, אלא גילוי מילתא בעלמא. אלא דהק' דמ"מ הא דהעידו על התורה שתכתב אשורית עדיין ק', הא אין נביא רשאי לחדש דבר. ותי' דאולי אתיא כמ"ד דהתורה נאמרה בכל לשון, ולכן גם נכתב בכל כתב [ויק"ק, דא"כ מה בא הנביא לחדש בכלל, ואולי הי' איזה איסור מדרבנן, ובא הנביא להעיד דאין איסור, וצ"ע].
- (ח) **ועל מקום המזבח- הק' השלום רב (ח"י)** בשם החסדי אבות בשם הרב מבלאשקע, איך לא היו יודעין מקום המזבח, הא כל הבית ועזרות היו בנויות ע"ג מחילות וכיפין מפני קבר התהום, חוץ ממזבח, דבעי מזבח אטום באדמה, לא ע"ג כיפין ומחילות, וא"כ אותו מקום ע"כ הוא מקום המזבח, ומהו המקום להסתפק. והחסדי אבות תי' דאף דשלמה המלך לא ידע הדרשה דיכול להרחיב המזבח עד ששים, מ"מ דוד ידע אותו, ולפי הצד של המשנה למלך דגם הכבש צריך להיות על גבי מקום אטום באדמה, א"כ י"ל דדוד המלך, שקידש הרצפה להכינו לעבודה, עשה מקום תחת המקדש של צ' אמה (וכהבנת רש"י שהבאנו לעיל, דהכבש אינו נכלל בהששים, ודלא כהשפת אמת בדעת תוס'), וא"כ שפיר י"ל דלא ידעו מהו מקום המזבח.

(ב) **גזירין שעשה משה, אורכן אמה ורוחבן אמה,** וכו' - כ' השפת אמת דנראה שהיו מניחין אותן על עוביין, זה רחוק מזה, שישלוט האש בינתיים. אולם ע' בחי' הגרי"ז במנחות (קו: ד"ה ברמב"ם) שנסתפק בהא דאמרי' דרחבן אמה, האם הכוונה דרחבן ביחד הוא אמה, או אם רוחב כאו"א הוא אמה. והוסיף דאם כאו"א הוא אמה, א"כ צ"ל דלמעלה היו מונחין כ"א על חבירו. וכל זה הוא משום דהבין הגרי"ז דהיו מונחין על רחבן, אבל לפי השפ"א דהיו מונחין על עוביין, א"כ שפיר יכולין לומר דכ"א הוא רוחבו אמה, ומ"מ אין א' מונח ע"ג חבירו. ועוד כ' השפ"א להק' על מש"כ הרמב"ם (איסור"מ פרק ז') דשיעור זה היו עושין בבית המקדש, וכ' השפ"א דא"י מנין לו להרמב"ם זה, שהרי לכאו' נראה יותר דכמו דבמשכן אורך הגזירין הי' כאורך המערכה, מסתבר שכן הוא בבית המקדש, שיהי' אורך הגזירין כאורך המערכה, והניח בצ"ע.

(ג) **מה דם אויר קרקע מפסיקו - ע' במקדש דוד** (ז', ד', ד"ה ואותן), שכ' להוכיח דמה דאמרי' דצריך שיהא אויר קרקע מפסיקו, היינו דצריך להיות אויר מפסיק בין הזורק למזבח, אבל הדם עצמו יכול להיות באויר שע"ג המזבח בשעת הזריקה, דאין צריך הפסק קרקע בין הדם למזבח.

(ד) **שני כבשים וכו' - ע' בתורת הקודש (א', ל"ג,** ח') דכ' להסתפק בגדר של ב' כבשים קטנים אלו, האם יש להם דין מזבח לכמה דינים כמו הכבש גדול, או לא. וכ' להביא ראי' דשי' התוס' יו"ט הוא דאין לינה מועלת בהם, וא"כ ע"כ אית להו דין מזבח, וגם כ' שם שהם נכללים בהכל בכתב מיד ד', וע"ש עוד בזה.

(ט) **וא' שהעיד להם על התורה שתכתב אשורית - פרש"י,** שמתחלה ניתנה להם בכתב עברי. והק' המהרש"א בסנהדרין (כא:), הא אמרי' בריש מגילה ד"מ ו"ס" שבלוחות בנס היו עומדין, וא"כ לכאו' מבואר דהתורה ניתנה בכתב אשורית, וכ' דע"כ הגמ' שם ס"ל כמ"ד דלא נשתנה הכתב ממש לעזרא כלל. וע"ע בריטב"א במגילה (ב:), שכ' דלעולם הכתב שנקרא אשורית הוא כתב הקדש שבלוחות, אבל לא הי' נראה אלא בלוחות. ואף דהיו מדברים לשון הקודש כבר מכבר, מ"מ מתוך תומת וקדושת הכתב, לא היו כותבין אותו אפי' בספרים שכותב המלך, אלא היו כותבין אותו בכתב עברי, וכשגלו לאשור וידעו בני אשור כתב זה נטלוהו להם, או שנודע להם מספרי קודש, וכו', ובני ישראל הורגלו בו עמהם משום ואילך, וזה הוא שעלה מאשור. וע"ע בריטב"א שם שתי' עפ"ז הא דאי' דאין נביא רשאי לחדש דבר, דלפי דבריו הרי לא חידשו כלום, דמעולם הי' הכתב כזה.

(י) **כל מקום שנא' המזבח לעכב - הק' הנתיבות הקודש,** למה לי קרא דהמזבח לעכב, תיפוק לי' מהא דכתי' הכל בכתב ד' עלי השכיל (והא מבואר בתוס' ד"ה מדת דקרא זה נאמר לעכב). ותי' בשם הגרי"ז דאה"נ, אין צריך קרא דהמזבח לומר דמדות המזבח מעכבים למזבח דבית המקדש, אבל מ"מ צריך קרא דהמזבח לומר דאף מזבח דשילה נוב וגבעון מדותיהן מעכבין.

(יא) **בני קטורה - פרש"י,** בני אברהם אתם, אבל לא כזרע יצחק ויעקב. העיר המהרש"א, דלכאו' הול"ל דכבני עשו אתם, שהם זרע אברהם ויצחק, אבל לא כבני יעקב. וביאר דלא עשה כן משום דבא לומר כשי' הרמב"ם דבני קטורה חייבים במילה, ולכן אמר להם דאע"ג דאתם נמולים, מ"מ אינכם אלא כבני קטורה. ועוד תי', דחס על כבוד גיסו, שלא לדמותו לעשו, ועל כבוד אחותו, שלא לדמותו לנשי עשו. אבל אם מדמין בני אחתי' לבני קטורה, אז אין שום בזיון, שהרי קטורה כשרה היתה, ששמה קטורה ע"ש שמעשיה נאים כקטורת.